

Kattnamn i Pelle Svanslös värld

av Katharina Leibring

Gösta Knutsson var noga med att namnge katterna i sina böcker. Totalt är ett hundratal katter namngivna. Det finns många små finesser i namngivningen, inte minst ordlekar. Poliskatten bär namnet Tusse Batong, Catilina kallas en latinkunnig katt i staden och den fina kattfrun Strömminglunds namn är bildat på samma sätt som många svenska efternamn. Fast förleden Strömming är fortfarande ledig för människor.

Liksom hela kattvärlden byggs namnskicket ut och förfinas i de senare böckerna. Knutsson leker ibland med kända personers namn: Alice Jams Karlsson och Folke Filbunke (från Linköping) är två exempel. När Pelle lämnar Uppsala och träffar främmande katter kan dessa ha regionala namn. Två katter i Dalarna heter Backa Mats Matsson och Snigel-Anna – gårdsnamn i kombination med typiska dalska förnamn. Samma sak gäller Frösö-Frasse från Jämtland. Frasse är ju ett dialektalt ord för hankatt i bl.a. jämtskan. Katter inom samma familj har ibland allitererande namn som i den växande F-familjen med Fritz, Frida, Fridolf och Friskus.

Av de namngivna katterna är knappt en tredjedel honkatter och drygt två tredjedelar hankatter. De flesta honkatterna bär vanliga personnamn av typen Maja och Frida – två mycket populära flicknamn. Många honkatter får också idag samma namn som småflickor. Hankatterna har fått namn från flera områden. Där finns såväl vanliga personnamn (Rickard, August) som traditionella kattnamn (Murre, Tusse) och smeknamn (Lill-Kryssen, Ville med Sillen). Få honkatter nämns med smeknamn av den typen. Ett par undantag är Gullan och Struntan, även om Gullan ju också har använts som smeknamn till kvinnor.

Det tycks ha varit vanligare att ge feminina sällskapsdjur personnamn under ganska lång tid. Ett större förråd av rena djurnamn finns också för hanhundar och från äldre tid känner vi till fler namngivna handjur. Varför det har blivit så är svårt att svara på, men fördelningen av namnen i böckerna om Pelle Svanslös svarar väl mot verkligheten.

Utvecklingen av Pelles namn är en intressant historia. Först har den lilla kattungen utan svans, liksom de flesta katter i Uppsala, ju bara ett namn, Pelle. Elake Måns ger honom öknamnet Svanslös, ett negativt laddat namn som bäraren själv efter ett tag anammar och använder med stolthet. Ja, han till och med ger det till sina barn – tillnamnet har blivit ett ärfdigt efternamn. Det här påminner oss om att många av de medeltida mänskliga tillnamnen i Europa har blivit ärfdliga efternamn trots att de från början haft en nedsättande innebörd.

Liksom katterna i Pelle Svanslös värld speglar människovärlden, ger deras namn en bild av hur vi människor använder våra namn och hur bruket förändrats genom tiderna.